

«СЕЛЯНСЬКІЙ БУДИНОК» У ХАРКОВІ – ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОГО АРХІТЕКТУРНОГО МОДЕРНУ

Белікова Ю.О.

Науковий керівник – Вітченко Д.М., ст. викладач

При реконструкції міст вкрай важливим є питання збереження регіональних особливостей архітектурної спадщини. Винятковими для Харкова є пам'ятки українського архітектурного модерну. Зокрема одним із знакових об'єктів цього напрямку у м. Харкові є будівля колишнього «Селянського будинку», відомого як будинок МіськБТІ.

Автор проекту будівлі – цивільний інженер Б.М. Корнєєнко, надав фасадам будівлі рис українського зодчества. Наріжна башточка спадкувала форми завершень українських церков та дзвіниць, над піддашним карнизом помішалися барочні люкарни. Стіни, прикрашені ліпним орнаментом, були ритмічно прорізані прямокутними й трапецієподібними вікнами. Центральна частина головного фасаду підкреслена ризалітом із еркером та увінчана щипцем. У ніші щипця головного фасаду був встановлений бюст Т.Г. Шевченка – друге скульптурне зображення поета у Харкові.

За додатковими дослідженнями уточнені: дата будівництва – 1912 р., дата реконструкції – 1920-ті рр., в наслідок якою демонтований фасадний декор, змінено абрис щипця ризаліту головного фасаду, ремонт 1960-х рр., в результаті якого втрачені балкони, ремонтні роботи на фасадах та покрівлі у 2000-ні рр. Первісна функція будівлі: готель «Імперіал» домовласника А.І. Піотровського. У 1920-ті рр. у будівлі розміщено «Центральний селянській будинок», який включав у себе готель, музей, крамниці, їдальню, прокатний пункт, агрономічні та ветеринарні консультативні пункти. Будівля має й історико-меморіальне значення: У 1922-1927 рр. у приміщенні на першому поверсі будинку проводилися творчі зустрічі та дискусії учасників та гостей літературно-мистецької організації «Плуг». Після Другої світової війни в будинку тимчасово розмістився міський поштамт, а потім – відділення пошти та міжміський телефонний переговорний пункт. З 1992 р. у будівлі розмістилося міське бюро технічної інвентаризації (БТІ).

Зараз на об'єкті проводяться ремонтно-реставраційні роботи. Аналіз проекту реставраційних робіт проведено за проектними матеріалами, які наявні у вільному доступі.

Окрім виконання інженерно-технологічних заходів на об'єкті культурної спадщини необхідне застосування особливих підходів до реабілітації об'єкту. Реабілітацію об'єктів культурної спадщини, згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини», визначаємо як сукупність науково обгрунтованих заходів щодо відновлення їх культурних та функціональних властивостей.

Характерні риси українського архітектурного модерну проявилися у рішенні даху будівлі. Наріжні частина будівлі увінчана двоюрисною баштою наметової форми із заламами та перехватами з грушоподібним завершенням, у поєднанні з вальмовими дахами. Завдяки цьому будівля набула активного силуету, що виділяло її серед оточуючої забудови. Дахи будівель цієї стилістики, що спадкували мотиви форм покрівель народного житла, шатрових та купольних завершень церков та дзвіниць, ставали символічними ознаками приналежності будівель до української традиції. Й саме їх руйнування під час надбудов, призводить до значної втрати пам'яткою своїх стильових, естетичних й символічних ознак.

Первісний декор втрачено під час реконструкції будівлі 1920-х рр. Під час реабілітації пам'ятки можливо відтворення ліпного декору за іконографічними матеріалами та аналогами.

Автентичні заповнення віконних та дверних прорізів втрачені. Тому під час реабілітаційних робіт застосоване відтворення рисунку імпортів втрачених заповнень за іконографічними матеріалами.

Планування будівлі під час тривалої експлуатації зазнало значних змін та перетворень. Тому в процесі реабілітації об'єкту відкривається велика свобода дій зі зміни його планувального рішення.

Головними принципами реабілітації будівель напряму національного романтизму має стати збереження історико-культурної цінності об'єктів культурної спадщини; виявленні як в автентичній структурі об'єктів, так і в структурі й образності їх нових включень, українського традиційного контексту, первісно закладеного авторами будівель та підтримку цілісності просторової композиції навколишнього історико-архітектурного середовища.